

Fundacja Jim

Różni, ale równi. Zobacz, co nas łączy!

Lekcja o neuroatypowości
dla uczniów Liceum/Technikum

Fundacja Jim

Droga Nauczycielko, Drogi Nauczycielu,

uczniowie szkół ponadpodstawowych znajdują się w szczególnym momencie życia – intensywnie kształtują swoją tożsamość, relacje i sposób postrzegania świata. To także czas, w którym wyjątkowo silnie odczuwają potrzebę akceptacji i przynależności, a jednocześnie coraz częściej mierzą się z oceną społeczną i presją dopasowania się do grupy.

W każdej klasie są osoby, które funkcjonują inaczej – nie zawsze widocznie, nie zawsze w sposób łatwy do zrozumienia. To często osoby neuroatypowe – w spektrum autyzmu, z ADHD, dysleksją lub innymi różnicami neurorozwojowymi. Ich doświadczenie szkolne bywa trudniejsze, nie tylko ze względu na wymagania edukacyjne, ale przede wszystkim z powodu niezrozumienia, stereotypów czy wykluczenia.

Dlatego tak ważne jest tworzenie przestrzeni do rozmowy – spokojnej, uważnej, opartej na refleksji.

Ten scenariusz został przygotowany tak, aby pomóc uczniom nie tylko zrozumieć, czym jest neuroatypowość, ale także przyjrzeć się własnym postawom i odpowiedzialności za innych. Jego celem jest budowanie klasy jako środowiska, w którym różnorodność jest wartością, a nie powodem do oceny.

Dziękujemy, że razem z nami chcesz budować lepszą, odpowiedzialną szkołę!

Słowniczek podstawowych pojęć dla nauczyciela

- **Neuroatypowość** – to naturalna różnorodność w sposobie, w jaki mózg funkcjonuje i przetwarza świat. Termin ten odnosi się do osób, których mózgi działają inaczej niż u większości populacji, ale nie oznacza to lepszego czy gorszego funkcjonowania – po prostu innego. Neuroatypowość dotyczy różnic w funkcjonowaniu poznawczym, emocjonalnym oraz w komunikacji. Może przejawiać się w sposobie uczenia się, przetwarzania informacji, postrzegania rzeczywistości i interakcji z innymi. Wpływa na codzienne życie, ale nie oznacza wykluczenia ani niemożności osiągnięcia sukcesów czy realizowania pasji.

Termin neuroatypowość odnosi się do całego społeczeństwa – wszyscy razem tworzymy wachlarz unikatowych umysłów.

- **Autyzm** - odmienny od typowego sposób rozwoju człowieka, objawiający się różnicami w komunikacji, nawiązywaniu relacji, wyrażaniu emocji i schematach zachowań. Każda osoba autystyczna jest indywidualnością, a wymienione cechy mogą występować w różnych natężeniach.
- **ADHD** – zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi. Przejawia się trudnościami z koncentracją, impulsywnością i nadmierną aktywnością.
- **Dysleksja** - specyficzne trudności w nauce czytania, które nie wynikają z problemów ze wzrokiem, słuchem czy niewystarczającą edukacją.
- **Dysgrafia** - dotyczy problemów z umiejętnością pisanie i koordynacją ruchową dłoni.
- **Dyskalkulia** - specyficzne trudności w rozumieniu i przetwarzaniu liczb oraz wykonywaniu operacji matematycznych.

Fundacja Jim

Konspekt zajęć

Adresaci: uczniowie liceów i techników.

Czas trwania: 1 godzina lekcyjna (ok. 45 minut).

Temat: „*Różni, ale równi. Zobacz, co nas łączy!*”.

Cele główne:

- Uświadomienie uczniom, że różnorodność dotyczy także sposobu myślenia i odczuwania.
- Wprowadzenie i pogłębienie pojęcia neuroatypowości.
- Rozwijanie empatii i refleksji społecznej.
- Zwiększenie świadomości mechanizmów wykluczenia.
- Wzmocnienie postawy reagowania na przemoc i brak akceptacji.
- Budowanie odpowiedzialności za klimat klasy.

Metody: rozmowa kierowana, dyskusja, analiza przypadku, praca w grupach, refleksja indywidualna.

Środki dydaktyczne:

- opisy przypadków uczniów,
- tablica / flipchart,
- markery.

Kluczowy przekaz zajęć: klasa to społeczność, w której różnorodność jest czymś naturalnym i nieuniknionym – każdy z uczniów wnosi do niej swój sposób myślenia, przeżywania, reagowania i uczenia się. Różnice nie są problemem, który trzeba wyeliminować, ale wartością, która – jeśli zostanie zrozumiana – może wzmacniać relacje i współpracę w grupie. Uczniowie powinni zrozumieć, że to nie „inność” jest źródłem trudności, ale najczęściej brak zrozumienia i akceptacji ze strony otoczenia. To, czy ktoś czuje się w klasie bezpiecznie, zauważony i szanowany, zależy w dużej mierze od postaw innych osób – ich reakcji, słów, a także... braku reakcji.

Kluczowe jest uświadomienie młodzieży, że każdy z nich współtworzy klimat klasy. Nawet drobne gesty – takie jak sposób, w jaki reagujemy na czyjeś zachowanie, czy włączamy kogoś do rozmowy, czy ignorujemy czyjeś potrzeby – mają realny wpływ na poczucie przynależności innych osób.

Warto podkreślić, że różnorodność może być siłą zespołu – podobnie jak w dobrze działającej grupie projektowej czy zespole, w którym różne perspektywy pozwalają lepiej rozwiązywać problemy i tworzyć nowe pomysły. Klasa, która potrafi przyjąć różnice i na nich budować, staje się środowiskiem bardziej wspierającym, bezpiecznym i otwartym.

Fundacja Jim

Podczas zajęć powinien wybrzmieć również jasny komunikat: w tej klasie nie ma zgody na wyśmiewanie, wykluczanie ani ignorowanie czyichś trudności. Każdy ma prawo do bycia sobą – a odpowiedzialność za to, by było to możliwe, spoczywa na całej społeczności.

Zakończenie i materiały dodatkowe

Po przeprowadzeniu zajęć uczniowie powinni nie tylko lepiej rozumieć, czym jest neuroatypowość, ale przede wszystkim – spojrzeć inaczej na różnorodność wokół siebie. Kluczowym efektem lekcji jest przesunięcie perspektywy: od oceniania i etykietowania do próby zrozumienia i uważności na drugiego człowieka. Młodzież na tym etapie życia szczególnie silnie reaguje na odrzucenie, brak akceptacji czy poczucie bycia „innym”. Dlatego tak ważne jest, aby lekcja nie kończyła się jedynie na poziomie wiedzy, ale prowadziła do refleksji nad własnymi postawami i codziennymi zachowaniami. Uczniowie powinni wyjść z zajęć z przekonaniem, że ich reakcje – nawet te pozornie niewielkie – mają realny wpływ na innych.

Regularne wracanie do tematów związanych z różnorodnością, komunikacją i relacjami może znacząco wpłynąć na atmosferę w klasie. Budowanie środowiska opartego na szacunku i bezpieczeństwie nie jest jednorazowym działaniem, ale procesem, który wymaga konsekwencji i zaangażowania całej społeczności.

Takie zajęcia mają również wymiar profilaktyczny – zwiększają świadomość uczniów i zmniejszają ryzyko występowania przemocy rówieśniczej, wykluczenia czy izolacji. Uczniowie, którzy rozumieją różnice między ludźmi, rzadziej reagują drwiną czy odrzuceniem, a częściej wykazują się empatią i gotowością do wsparcia.

Warto zachęcać uczniów do dalszego zgłębiania tematu – poprzez rozmowy, materiały edukacyjne, a także obserwowanie własnych reakcji i zachowań w codziennych sytuacjach. Świadomość różnorodności to pierwszy krok, ale prawdziwa zmiana zaczyna się wtedy, gdy przekłada się ona na konkretne działania.

Na zakończenie można pozostawić uczniów z pytaniem: „Co możesz zrobić już dziś, żeby ktoś w Twojej klasie poczuł się bardziej zauważony i akceptowany?”

To pytanie nie wymaga odpowiedzi na forum – jego wartość polega na tym, że zostaje z uczniem na dłużej.

Scenariusz zajęć (przebieg)

1. Wprowadzenie (około 10 minut)

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia spokojnym tonem, budując przestrzeń do refleksji: „Dzisiaj chciałabym/chciałbym porozmawiać z Wami o czymś, co dotyczy każdego z nas – o różnicach między ludźmi. Ale nie takich oczywistych, jak wygląd czy zainteresowania, tylko głębszych – dotyczących tego, jak myślimy, czujemy i funkcjonujemy.” Następnie zadaje pytanie: „Jak rozumiecie słowo normalny?” Nauczyciel zapisuje odpowiedzi uczniów na tablicy. Mogą pojawić się sformułowania:

- o „taki jak większość”,
- o „nie wyróżnia się”,
- o „zachowuje się standardowo”.

Po zebraniu odpowiedzi nauczyciel dopytuje: „A kto właściwie decyduje, co jest normalne?”. Chwila ciszy jest tu ważna – uczniowie często zaczynają się zastanawiać. Można dopowiedzieć: „Czy coś, co kiedyś było uznawane za nienormalne, dziś może być całkowicie akceptowane?”

Nauczyciel prowadzi uczniów do wniosku, że norma jest zmienna i zależna od kontekstu społecznego. Kolejne pytanie: „Czy każdy z nas w jakimś obszarze jest inny niż większość?”. Uczniowie zazwyczaj zaczynają dostrzegać, że różnice są powszechne. W tym momencie nauczyciel wprowadza temat: „Te różnice dotyczą nie tylko tego, co lubimy, ale też tego, jak działa nasz mózg. I właśnie o tej różnorodności dziś porozmawiamy.” Wprowadza pojęcie neuroatypowości, wyjaśniając: „Neuroatypowość oznacza, że mózg danej osoby funkcjonuje inaczej niż u większości – ale to nie znaczy gorzej. Po prostu inaczej.” Podkreśla: „To nie jest coś rzadkiego ani wyjątkowego. To naturalna część społeczeństwa.”

2. Praca w grupach – analiza przypadków (ok. 15 minut)

Nauczyciel dzieli klasę na grupy i rozdaje opisy przypadków. Wyjaśnia zadanie: „Każda grupa dostanie opis osoby. Spróbujcie spojrzeć na tę osobę nie przez pryzmat oceny, ale z ciekawością – spróbujcie ją zrozumieć.”

Pytania:

1. Co może być trudne dla tej osoby?
2. Jakie ma mocne strony?
3. Jak reaguje otoczenie?

4. Co można zrobić, żeby ta osoba czuła się lepiej w klasie?

Podczas pracy grup:

Nauczyciel chodzi między grupami, słucha, ewentualnie naprowadza:

- „Czy widzicie tu tylko trudność, czy też coś więcej?”
- „A gdybyście byli na miejscu tej osoby – co byście czuli?”

3. Prezentacja i dyskusja (ok. 10 minut)

Po prezentacjach nauczyciel podsumowuje: „Zauważcie, że każda z tych osób ma trudności – ale każda ma też zasoby. Problem często zaczyna się wtedy, gdy widzimy tylko jedną stronę.” Zadaje pytanie: „Co częściej robimy jako ludzie – próbujemy zrozumieć czy oceniamy?”. Wprowadza pojęcie **etykietowania**: „Bardzo łatwo jest przypisać komuś etykietę: dziwny, problemowy, trudny. Ale taka etykieta zamyka nam możliwość zobaczenia tej osoby naprawdę.” Może dodać: „Zachowanie to tylko fragment historii. Często nie widzimy, co za nim stoi.”

4. Współpraca i empatia – jaką klasą chcemy być? (ok. 5 minut)

Nauczyciel przechodzi do poziomu grupowego: „Skoro wiemy już, że każdy z nas może mieć inne potrzeby i doświadczenia – to jaką klasą chcemy być?”. Uczniowie podają propozycje, nauczyciel zapisuje.

Jeśli trzeba, dopowiada:

- „Czy reagujemy, gdy ktoś jest wyśmiewany?”
- „Czy dajemy innym przestrzeń na bycie sobą?”

Podkreśla:

„Brak reakcji też jest reakcją.”

5. Zakończenie i podsumowanie (ok. 5 minut)

Nauczyciel kończy zajęcia spokojnym, podsumowującym tonem: „Każdy z nas jest inny – i to nie jest problem, który trzeba rozwiązać. To rzeczywistość, w której żyjemy.” „To, czy ktoś

Fundacja Jim

czuje się akceptowany, zależy od tego, jak traktują go inni – czyli też od nas.”

Na zakończenie można powiedzieć:

„Nie chodzi o to, żeby wszyscy byli tacy sami. Chodzi o to, żeby każdy miał prawo być sobą – bez strachu.”